ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Γράφει ο **Πέτρος Νομικός**

Το τέλος της μεταπολίτευσης;

Οι κάλπες του Μαΐου – να και κάτι στο οποίο όλοι, μα όλοι, συμφωνούν – ήταν οι μακράν πιο υποτονικές εκλογές από καταβολής του ελληνικού αστικού κράτους. Ήδη όμως, η πρωτιά αυτή φαίνεται να απειλείται από τις επερχόμενες δεύτερες κάλπες του Ιουνίου. Απέχουν ωστόσο μόνο μερικές βδομάδες από το απεργιακό κύμα των Τεμπών κάτι που οι καθεστωτικοί δημοσιολόγοι και οι οργανικοί διανοούμενοι του κράτους προτιμούν να αγνοήσουν.

Πολλοί από αυτούς μίλησαν για τον μεταπολιτευτικό κύκλο μιας σαφούς και κάθετης πολιτικής οριοθέτησης αριστεράς – δεξιάς που κλείνει με την οριστική επικράτηση της δεξιάς, άλλοι πήγαν ακόμα πιο μακρυά μιλώντας για κάποιο τέλος μιας υποτιθέμενης καθολικής ιδεολογικής ηγεμονίας της αριστεράς και αντίστοιχης παλινόρθωσης της δεξιάς ιδεολογικής ηγεμονίας. Ακόμα κι αν έχουν δίκιο όμως η διχοτομία αριστερά – δεξιά δεν είναι ζήτημα συσχετισμού των μεταξύ τους δυνάμεων και η επικράτηση οποιουδήποτε από τους δύο πόλους δεν θα έφτανε για να την καταργήσει. Οι απολογητές του αστισμού εξαπολύουν μια νεώτερη εκδοχή του κατά Φουκουγιάμα «τέλους της ιστορίας». Σε πείσμα ωστόσο της εξευτελιστικής διάψευσης που επεφύλαξε η ιστορία στο Φουκουγιάμα και του οικτρού τέλους του «τέλους της ιστορίας», αυτοί *οὐκ ἠβουλήθησαν συνιέναι.* Ως πολιτική επιλογή όμως, το εγχείρημα, η αποκοτιά να εκφέρει κανείς μια τέτοιου είδους «προφητεία», έχει τη σημασία της.

Ευθύς εξ αρχής, θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς ότι η ειδικά ελληνική εκδοχή της διχοτομίας αριστερά – δεξιά, το δίπολο αριστερά της ήττας απέναντι στη δεξιά των παρακρατικών και των παραεκκλησιαστικών οργανώσεων είναι μάλλον προδικτατορική, ένα κληροδότημα του εμφυλιοπολεμικού κράτους προς το διάδοχο μεταπολιτευτικό καθεστώς,

στο πλαίσιο του οποίου μετασχηματίστηκε σε ένα νέο δίπολο: Η κλασσική δεξιά του «ἀνήκομεν εἰς τὴν Δύσιν» απέναντι σε μια ιστορικά αργοπορημένη και πολιτικά ύστερη σοσιαλδημοκρατία. Ένα δίπολο που συχνά ξέφευγε σε μια απλή χρωματική αντιπαλότητα: πράσινο εναντίον μπλε μαζεύοντας γύρω σε κάθε πόλο μια ανάλογου χρώματος ακροδεξιά**[1].**

Όλοι θυμόμαστε όμως ότι αυτό το δίπολο κατέρρευσε, πολιτικά κι όχι απλώς εκλογικά, το 2012 όταν δεν μάζεψε συνολικά ούτε το ένα τρίτο των ψήφων. Αν λοιπόν πρέπει οπωσδήποτε να περιοδολογηθεί η μεταπολεμική κοινοβουλευτική ιστορία του ελληνικού κράτους, τότε το κλείσιμο του μεταπολιτευτικού κύκλου, θα τοποθετούνταν μάλλον στο 2012 παρά σήμερα. Οι δημοσιολόγοι που τοποθετούν στο 2023 το χρονικό σημείο του τέλους του μεταπολιτευτικού κύκλου έχουν ήδη κάνει μια – δυο σιωπηρές παραδοχές ή ακριβέστερα μια πολλαπλή και διασταυρούμενη αναγωγή, που αξίζει να ψηλαφίσουμε.

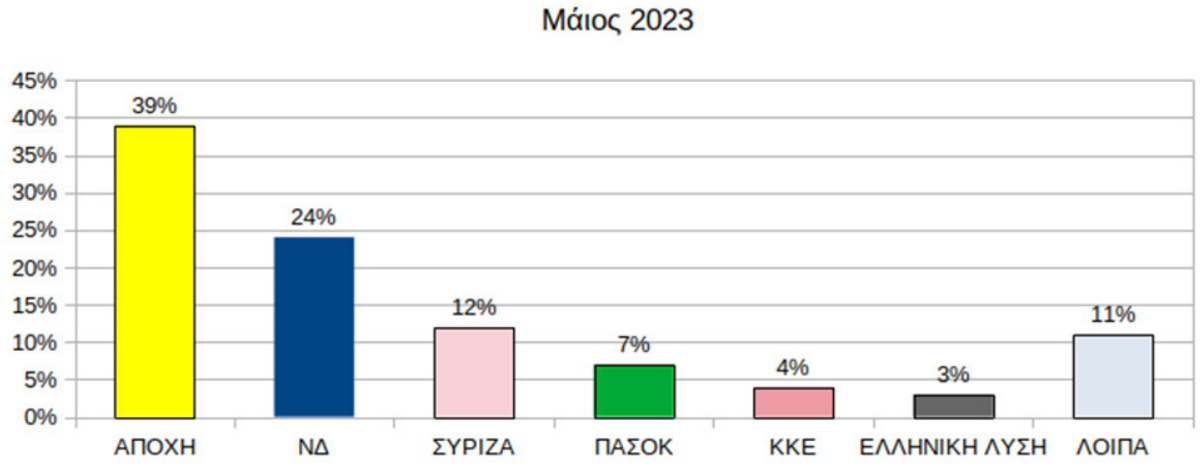
Η πρώτη από αυτές τις αναγωγές εξισώνει το πολιτικό γίγνεσθαι (ακριβέστερα την ταξική πάλη στα διάφορα κοινωνικά επίπεδα), **με την κάλπη.** Μια λογική αυθαιρεσία που φαντάζει ωστόσο φυσική. Είναι η ίδια «αυτονόητη» λογική που διέπει τα δελτία ειδήσεων και διατρέχει συνολικά τον καθεστωτικό τύπο. Μια λογική κατά την οποία πολιτική είναι απλώς τα κυβερνητικά πεπραγμένα ή το πολύ-πολύ μια ευρύτερη έννοια όπου θα χωρούσαν και οι κοινοβουλευτικοί διαξιφισμοί, οι ρητορικοί ρούμποι που κερδίζονται ή χάνονται από το βήμα της βουλής. Πέραν αυτού ουδέν. Οι μεν εργατικές κινητοποιήσεις είναι ενοχλητικές διαταράξεις της καθημερινότητας μιας χαρωπής, νομοταγούς όσο και σιωπηρής πλειοψηφίας, από σκοτεινές συνδικαλιστικές «μειοψηφίες», η δε διεθνής πολιτική είναι μια αέναη πάλη του ελληνικού φωτός με το αλλογενές σκότος, μια πάλη που σκοπό έχει την απόκρουση των επιβουλών σε βάρος των «απαράγραπτων εθνικών δικαίων» ενός ανάδελφου έθνους.

Η δεύτερη αναγωγή εξισώνει την κάλπη με τη σύνθεση του κοινοβουλίου. Έτσι, η εκλογική διαδικασία γίνεται ένα, αδιάφορο αυτό καθαυτό, νομιμοποιητικό τηλεοπτικό τελετουργικό, που δεν έχει άλλον σκοπό από την παραγωγή αριθμητικών δεδομένων αφενός για την κατανομή των εδρών του κοινοβουλίου και αφετέρου για να τροφοδοτήσουν τον επίσης

τηλεοπτικό θίασο των δημοσκόπων και των καθεστωτικών δημοσιολόγων και πολιτικών επιστημόνων. Η λογική, ο πολιτικός στόχος του εκλογικού συστήματος και η επιλεκτική του χρήση των αριθμητικών δεδομένων παραμένουν στο απυρόβλητο. Τα άκυρα και τα τα λευκά ψηφοδέλτια, οι ψήφοι κομμάτων κάτω από το αντιδημοκρατικό φράγμα του 3% των εγκύρων και πολύ περισσότερο η θηριώδης αποχή δεν θα εκπροσωπηθούν και συνεπώς δεν υπάρχουν. Κι αν προς την αποχή οι απολογητές του αστισμού θα σήκωναν επιτιμητικά το δάκτυλο**[2]** για τους καημένους τους ψηφοφόρους των «μικρών» κομμάτων μόνο να σηκώσουν συγκαταβατικά τους ώμους τους μπορούν: παίξατε και χάσατε˙ à la prochaine!

Στην κάλπη όμως διασταυρώνεται ακόμα μια αλυσίδα αναγωγών, που ξεκινάει από την ελευθερία του ατόμου, περνάει από την πολιτική ελευθερία, τη Δημοκρατία και το αστικοδημοκρατικό πολίτευμα, για να καταλήξει και πάλι στην κάλπη. Η κάλπη αποτελεί όχι μόνο την κιβωτό (κυριολεκτικά!) των ιδεών της δημοκρατίας και της ελευθερίας, αλλά και τον τόπο, το χρόνο και το χώρο της πολιτειακής και πολιτικής τους πραγμάτωσης. Η κάλπη αποκτά έτσι έναν φετιχιστικό χαρακτήρα: Κάνει το πολιτειακό πολιτικό οικονομικό και κοινωνικό άπαν, την **όλη ταξική πάλη [3]**, να ανάγεται και να καταπίπτει στην **απλή κοινοβουλευτική αριθμητική.**

Αυτή ακριβώς η αναγωγή και κατάπτωση είναι εκείνη που εξηγεί, αλλά και λογικά υποβάλλει, τη μόνιμη επωδό των δημοσιογράφων που παρουσιάζουν τις υποχρεωτικές εκλογικές συνεντεύξεις των κομμάτων της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς: «γιατί κατεβαίνετε στις εκλογές, αφού δεν έχετε ελπίδες εκλογής;». Στις προκείμενες βέβαια εκλογές, η αιχμή της ερώτησης θα μπορούσε εύκολα να γυρίσει ανάποδα: τα ποσοστά, που τόσο αγαπά ο καθεστωτικός λόγος, υπολογισμένα επί ολόκληρου του εκλογικού σώματος, λοιδορούν κατά πρόσωπο την ανύπαρκτη δημοκρατική νομιμοποίηση της κυβέρνησης. Ολόκληρη η βουλή που προέκυψε το Μάιο, μόλις που καταφέρνει να συγκεντρώσει το 50% του εκλογικού σώματος!

Αν η λαθραία εισαγωγή όλου αυτού του πακέτου ιδεών και αντιλήψεων εξηγεί ως ένα βαθμό την καθεστωτική ρητορική περί του τέλους της μεταπολίτευσης παραμένει ωστόσο το ερώτημα γιατί τώρα και γιατί η μεταπολίτευση. Είναι βέβαια γνωστή η απέχθεια των οργανικών γραφιάδων της μπουρζουαζίας **για την τομή της μεταπολίτευσης του 1974** όταν η ορμητική είσοδος της εργατικής τάξης στο πολιτικό προσκήνιο ανάγκασε την αστική τάξη σε πισωπατήματα και τον Καραμανλή να βγει από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ. Αυτή η αμφισβήτηση της αστικής πολιτικής και ιδεολογικής ηγεμονίας επαναλήφθηκε επίσης και τη διετία 2010 – 2012. Η φιλολογία λοιπόν του τέλους της μεταπολίτευσης είναι το προπαγανδιστικό εφεύρημα προκειμένου να πείσουν εαυτούς και αλλήλους και, κυριότατα, την ίδια την εργατική τάξη, ότι η δυνατότητα ενός νέου εξεγερτικού κύματος, που αυτή η «μεταπολίτευση» συμβόλιζε και συμβολίζει, έχει πλέον εξορκιστεί στον απήγανο. Θέλουν να πείσουν και να πειστούν ότι η εκλογική επικράτηση του Μητσοτάκη σημαίνει και μια δεξιά στροφή της εργατικής συνείδησης και πανηγυρίζουν την κατάρρευση μιας μάλλον φανταστικής ιδεολογικής ηγεμονίας της αριστεράς που ήταν, υποτίθεται, συνδεδεμένη με τη μεταπολίτευση.

Φαντάζονται μια ιδεολογική ηγεμονία της αριστεράς που κάπως και πίσω από την πλάτη τους επιβλήθηκε από μια αριστερή διανόηση. Επιδεικνύουν τους οργανικούς διανοούμενους της τάξης τους, τον ακαδημαϊκό ιστορικό αναθεωρητισμό, για να δηλώσουν την ανακατάληψη των ιδεολογικών πόστων. Στην πραγματικότητα βέβαια, η κυρίαρχη ιδεολογία ήταν πάντα η ιδεολογία της κυρίαρχης τάξης και η δυσκολία ιδεολογικής επικράτησης της δεξιάς δεν ήταν ποτέ ούτε είναι και σήμερα οι υποτιθέμενοι ατομικοί υποσκελισμοί και τρικλοποδιές του τάδε ή της δείνα εκπροσώπου της αριστερής διανόησης. Η ιδεολογική

ηγεμονία δεν παίζεται στα πανεπιστήμια˙ αυτά δεν είναι παρά θεσμοί του αστικού κράτους. Αν η ιδεολογική ηγεμονία παιζόταν στα πανεπιστήμια δεν θα μιλάγαμε καν για αριστερή ιδεολογική ηγεμονία. Η ιδεολογική, όπως και η πολιτική, ηγεμονία κρίνονται στους δρόμους της ταξικής πάλης.

Η ιδεολογική ηγεμονία της αστικής τάξης είναι ωστόσο μόνο **σχετική,** όχι γιατί ήρθε η μεταπολίτευση, όχι γιατί η αστική τάξη ήταν απασχολημένη να θρηνεί τη χούντα που έπεσε, αλλά γιατί η ίδια δεν διέθετε τότε, ούτε διαθέτει και σήμερα, πολιτική πρόταση που θα μπορούσε να στοιχίσει πίσω της τις εργατικές συνειδήσεις. Αυτός είναι ο λόγος που η αστική τάξη επικαλείται μονότονα το έθνος και γαντζώνεται απελπισμένα στον εθνικισμό και γι αυτό είναι επομένως κρίσιμο, για την εργατική τάξη να αποκρούσει το εθνικιστικό δηλητήριο και για την αντικαπιταλιστική αριστερά να απαλλαγεί η ίδια από κάθε σκουριά του «εθνικού συμφέροντος» προκειμένου να εξοπλίσει την εργατική τάξη: Ο εχθρός δεν είναι οι Τούρκοι ούτε οι Βορειομακεδόνες ούτε άλλα πραγματικά ή φανταστικά όντα. Ο κύριος εχθρός μας βρισκόταν πάντα και παραμένει ακόμα μέσα στη χώρα μας! Αυτό είναι το διακύβευμα της ιδεολογικής ηγεμονίας που δεν έθεσε κανείς άλλος από την αστική τάξη και με το οποίο η αντικαπιταλιστική αριστερά έχει να αναμετρηθεί.

Η **αιτία όμως των εξεγέρσεων,** της έμπρακτης δηλαδή αμφισβήτησης του ταξικού status quo, δεν είναι η αριστερά και, σίγουρα, δεν είναι εκείνη η διαχειριστική εκδοχή της αριστεράς που πάντα βιάζεται να επιστρέψει στην «ομαλότητα» και στο σύνηθες κοινοβουλευτικό σούρτα-φέρτα. Το **κίνημα των Τεμπών** δεν το δημιούργησε η αντικαπιταλιστική αριστερά αλλά η απάνθρωπη πολιτική της αστικής τάξης και, ίσα-ίσα, που η «κεντροαριστερά» του ΣΥΡΙΖΑ και η «αριστερά» του ΚΚΕ και του ΜέΡΑ25 έσπευσαν να βγάλουν το κίνημα από το δρόμο, να το κατασιγάσουν, για να το παροχετεύσουν τελικά, όχι στη δική της, όπως φαντάζονταν, κάλπη αλλά σε αυτή του Μητσοτάκη. Τις εξεγέρσεις δεν τις δημιουργεί η επαναστατική αριστερά˙ αν μπορούσαμε, ας είναι βέβαιοι ότι θα το κάναμε πολύ συχνότερα και πολύ-πολύ βαθύτερα. Τις εξεγέρσεις προετοιμάζει και προκαλεί η πολιτική της αστικής τάξης, η ίδια η δυστοπική της πολιτική επαγγελία που δεν μπορεί να κρυφτεί και που αποτελεί την κυριότερη πηγή αμφισβήτησης της ιδεολογικής της ηγεμονίας. Η αριστερά υπάρχει δρα και μάχεται μόνο μέσα στα κοινωνικά ρήγματα που αυτή η πολιτική δημιουργεί˙ χωρίς αυτά, δεν θα υπήρχε αριστερά.

Τα πλατιά αριστερά κόμματα χρεοκόπησαν. Και τώρα τι;

Στην πραγματικότητα οι εκλογές του Μαΐου, ένα **παραθλασμένο ούτως ή άλλως στιγμιότυπο της ταξικής πάλης,** κάτι άλλο έχουν να μας πουν. Αυτό που τις

χαρακτήρισε, δεν ήταν **η επικράτηση της ΝΔ,** όπως θέλουν να φαντάζονται οι εξορκιστές της μεταπολίτευσης, αλλά **η εκλογική κατάρρευση ενός ΣΥΡΙΖΑ,** που δεν ήταν καν κυβέρνηση αλλά **αντιπολίτευση.** Το 2019 το εκλογικό σώμα απέσυρε την εμπιστοσύνη του από την ιδέα της «αριστερής κυβέρνησης» και της δήθεν διαπραγμάτευσης με τους θεσμούς.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, η σημερινή δίδυμη κατάρρευση όχι μόνο του **ΣΥΡΙΖΑ** αλλά και του **ΜέΡΑ25** – που στην απερχόμενη βουλή σήκωνε πολύ περισσότερο από το ΣΥΡΙΖΑ τους αντιπολιτευτικούς τόνους στο κοινοβούλιο – επιβεβαιώνει ότι ο ΣΥΡΙΖΑ δεν μαυρίστηκε απλά λόγω της αναιμικής κοινοβουλευτικής του αντιπολίτευσης στο Μητσοτάκη. Αν ήταν έτσι ο Βαρουφάκης θα κέρδιζε πόντους αντί να καταρρεύσει και αυτός. Η δίδυμη (τρίδυμη αν υπολογίσουμε και τα απολειφάδια της ΛΑΕ) αυτή κατάρρευση σημαίνει μόνο την απόσυρση της εμπιστοσύνης του εκλογικού σώματος και από την ιδέα των πλατιών κομμάτων. Αυτό που τέλειωσε στις 21 Μαΐου 2023 δεν ήταν ούτε το δίπολο δεξιά αριστερά ούτε η μεταπολίτευση – ό,τι κι αν σημαίνει αυτή. Αυτό που τελείωσε ήταν η αυταπάτη των πλατιών αριστερών κομμάτων η ψευδαίσθηση μιας φανταστικής, άχρηστης όσο και αδύνατης **παναριστεράς.** Αυτή η απομάγευση της ιδεολογικής παγίδας των πλατιών κομμάτων θα είναι και το πολιτικό επίδικο της επόμενης περιόδου και φυσικά των επερχόμενων εκλογών. Το στοίχημα της αντικαπιταλιστικής αριστεράς δεν είναι να ενώσει την αριστερά. Η αριστερά ήταν πάντοτε είναι και θα είναι διασπασμένη και πολυφωνική. Το στοίχημα της αντικαπιταλιστικής αριστεράς είναι αντίθετα να ενώσει την τάξη και το τέλος της ψευδαίσθησης της παναριστεράς ανοίγει έναν πολιτικό χώρο.

Η ολική χρεοκοπία των πλατιών αριστερών κομμάτων σε διεθνές πλέον επίπεδο είναι όμως ένας ου τόπος, ένα πολιτικό κενό που μπορεί και πρέπει να πληρωθεί από ένα σοφότερο πλέον και πιο συνειδητό τμήμα της εργατικής τάξης, μια εργατική πρωτοπορία, για να χρησιμοποιήσουμε ακριβέστερη ορολογία. Αν αποτύχουμε, καραδοκεί να εισβάλει η ιλύς του **περιρρέοντος σκοταδισμού και του φασίζοντος ανορθολογισμού**. Αυτό είναι το **στοίχημα της αντικαπιταλιστικής αριστεράς** και αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο κατεβαίνουμε στις εκλογές. Η παρουσία της ΑΝΤΑΡΣΥΑ στις εκλογές και η ενίσχυσή της στο δρόμο πρωτίστως, αλλά και στην κάλπη, είναι το αντίπαλο δέος του σκοταδιστικού ακροδεξιού εθνικιστικού εσμού, του αυγού που άφησε πίσω του το φίδι που το αντιφασιστικό κίνημα κυνήγησε μέχρι τη φυλακή.

Αυτή η αντισυστημική προσέγγιση της εκλογικής διαδικασίας εκ μέρους της αντικαπιταλιστικής αριστεράς είναι φυσικά ασύμβατη με τον καθεστωτικό πολιτικό λόγο και αυτή η ασυμβατότητα είναι πρόδηλη στις τηλεοπτικές συνεντεύξεις της ΑΝΤΑΡΣΥΑ: οι

δημοσιογραφικές ερωτήσεις κινούνται σε ένα **διαφορετικό σύμπαν** από τις αντίστοιχες απαντήσεις.

Οι δημοσιογράφοι που παρουσιάζουν τις υποχρεωτικές τηλεοπτικές συνεντεύξεις των υποψηφίων της Αντικαπιταλιστικής Αριστεράς δεν έχουν, αίφνης, ποτέ παραλείψει να ρωτήσουν δύο πράγματα.

Το πρώτο είναι το κυβερνητικό μας πρόγραμμα. Στη λογική τους, εάν κάποιο κόμμα δεν έχει κυβερνητικό πρόγραμμα, χάριν υποτίθεται του λαού, αλλά σίγουρα χωρίς το λαό, τότε δεν υπάρχει λόγος να συμμετέχει στις εκλογές. Αδυνατούν φυσικά να φανταστούν ένα κόμμα που εμπιστεύεται απόλυτα την εργατική τάξη, που γυρεύει να διδαχτεί από αυτήν προκειμένου να τη διδάξει, που δεν εννοεί να την υποκαταστήσει, που δεν πρόκειται να αποφασίσει στη θέση της. Αδυνατούν να φανταστούν ένα κόμμα τόσο αντικοινοβουλευτικό, που ακόμα κι αν είχε αρκετή επιρροή στην εργατική τάξη ώστε να αποσπάσει κοινοβουλευτική πλειοψηφία, θα χρειαζόταν κάποιον επιπλέον και ειδικότερο λόγο για να καλέσει την εργατική τάξη στις κάλπες του αστικού κοινοβουλίου και πάντως όχι για να κυβερνήσει διαχειριζόμενο τον καπιταλισμό.

Το δεύτερο που ρωτάνε, με τακτ ή χωρίς, είναι το γιατί κατεβαίνουμε στις εκλογές με τόσο δυσοίωνες δημοσκοπήσεις. Έχοντας ταυτίσει το όλο πολιτικό γίγνεσθαι με την κοινοβουλευτική αριθμητική, τους είναι ακατανόητο γιατί ένα εξωκοινοβουλευτικό κόμμα, που μάλλον θα παραμείνει τέτοιο, αναλώνει χρηματικούς και ανθρώπινους πόρους στην εκλογική διαδικασία για ένα μηδενικό – όπως το μετράνε – αποτέλεσμα. Αδυνατούν να δουν ότι η διάψευση των αυταπατών της εργατικής τάξης, η πικρή διαπίστωση ότι δεν υπάρχει ούτε κυβέρνηση–μεσσίας για να την σώσει αλλά ούτε και κόμμα–μεσσίας για να την εκπροσωπήσει, άφησε ένα πολιτικό κενό που το μέγεθός του μετράει η απόσταση της τάξης από την διαπίστωση ότι η χειραφέτησή της μπορεί να είναι έργο μόνο της ίδιας.

Γι’ αυτό το κενό δηλώνει παρούσα κατεβαίνοντας η ΑΝΤΑΡΣΥΑ στις εκλογές˙ ακόμα δε περισσότερο, γιατί είναι η ανεξάρτητη από το κράτος και τους θεσμούς του αριστερή δύναμη, που αναγνωρίζει και πασχίζει να γεμίσει αυτό το κενό, όχι με κάποια εκδοχή κυβερνητικού προγράμματος καπιταλιστικής διαχείρισης αλά ΚΚΕ ή ΜέΡΑ25, αλλά με ένα μεταβατικό πολιτικό πρόγραμμα εργατικών αιτημάτων που εξαντλούν και, κυρίως, που ξεπερνούν τα όρια του κεφαλαίου και της μισθωτής σκλαβιάς.

Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ καλεί κι αυτή τη φορά την εργατική τάξη στην κάλπη για **να ψηφίσει όπως αγωνίζεται: ενάντια στο κεφάλαιο και στο κράτος του.** Καλεί την εργατική τάξη να

κάνει ΑΝΤΑΡΣΥΑ στο δρόμο και στην κάλπη, για να πάρει αυτοπεποίθηση από την πολιτική δήλωση απείθειας, που θα στείλει με την ψήφο της στην τάξη των αστών˙ την καλεί να ψηφίσει τους αγωνιστές και τις αγωνίστριες της ΑΝΤΑΡΣΥΑ με τους οποίους όχι μόνο βρέθηκε μαζί στους αγώνες της ενάντια στο κεφάλαιο και το κράτος του, αλλά και τους είδε και τους άκουσε να υποστηρίζουν τη συνέχιση του κάθε συγκεκριμένου αγώνα μέχρι τη λογική του κατάληξη και τη νίκη.

.....

Σημειώσεις

[1] Ο κλασικός ακροδεξιός αστερισμός που απέκτησε και μια πράσινη, αυριανική, εκδοχή.

[2] Αυτή η επιτίμηση είναι άλλη μια παρενέργεια της ταύτισης πολιτικής και κάλπης. Ο απέχων από την κάλπη, ακόμα κι αν συμμετέχει αλλιώς στα δημόσια πράγματα, ταυτίζεται με τον αμέτοχο στην πολιτική και στιγματίζεται ως ο *«ἀχρεῖος»* του Θουκυδιδικού Επιταφίου.

[3] Εκείνη δα που έχει από το 1977 καταργήσει ο υπουργός Λάσκαρης